

TYSTIOLAETH CLILC I'R PWYLLGOR CYLLID CYLLIDEB LLYWODRAETH CYMRU 2021-22. 02/12/20

CVFLWYNIAD

1. Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) yn cynrychioli'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru, ac mae'r 3 awdurdod pare cenedlaethol a'r tri awdurdod tan ac achub yn aelodau cyswllt.
2. Mae CLILC yn sefydliad trawsbleidiol a arweinir yn wleidyddol, gydag arweinwyr pob awdurdod lleol yn penderfynu ar bolisi drwy'r Bwrdd Gweithredol a Chyngor CLILC yn ehangach. Mae CLILC hefyd yn penodi uwch aelodau fel Llefarywyr a Dirprwy Lefarywyr i ddarparu arweinyddiaeth genedlaethol ar faterion polisi ar ran llywodraeth leol.
3. Mae CLILC yn gweithio'n agos gydag ymgynghorwyr proffesiynol a chymdeithasau proffesiynol o lywodraeth leol ac yn cael cyngor ganddynt yn aml, fodd bynnag, CLILC yw corff cynrychioliadol llywodraeth leol ac mae'n darparu llais cyfun, gwleidyddol llywodraeth leol yng Nghymru.
4. Mae'r dystiolaeth hon yn dod o'n cyflwyniad i'r Is Grwp Cyllid ar 2 Tachwedd. Mae'r Is Grwp Cyllid yn cael ei gadeirio gan y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol ac mae Arweinwyr 8 o Awdurdodau Lleol yn mynychu. Mae gweinidogion eraill yn mynychu'n rheolaidd.
5. Er mwyn llywio cylch cyllideb Llywodraeth Cymru ar gyfer 2021-22 fe gyflawnodd CLILC arolwg o'r 22 awdurdod lleol. Mae'r papur yn adeiladu ar arolwg y llynedd ond mae hefyd wedi ei lywio gan waith a wnaed yn ystod y flwyddyn ariannol hon er mwyn mesur a dadansoddi effaith COVID-19 ar lywodraeth leol. Mae hyn wedi golygu fod yr ymatebion gan awdurdodau lleol wedi eu heffeithio'n drwm gan yr angen i ymdrin a goblygiadau'r pandemig.
6. Bellach mae corff sylweddol o ddata arolwg ar gael o safbwynt y pwysau a wynebir gan y sector. Yn ystod y flwyddyn ariannol hon mae'r Is Grwp Cyllid wedi derbyn dau adroddiad chwarterol yn darparu canlyniadau'r ddau arolwg, yn nodi amcangyfrif o

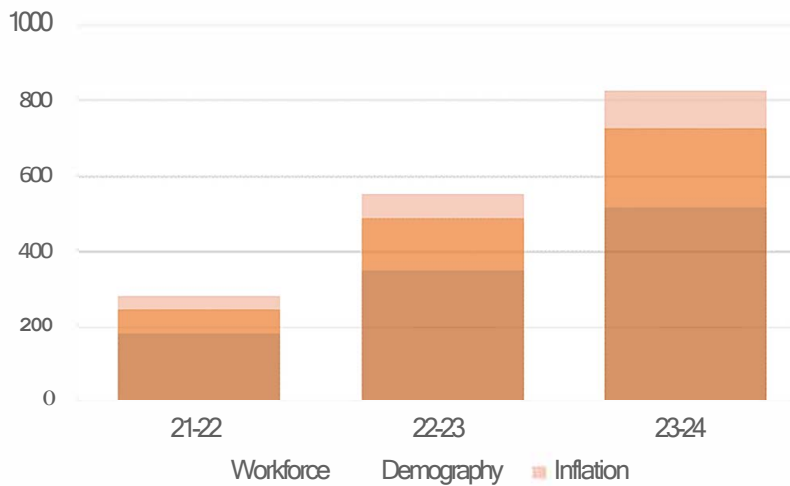
effaith ariannol yr ymateb parhaol i argyfwng COVID-19. Mae'r rhain wedi nodi'r effaith ar incwm awdurdodau lleol a'r pwysau ar wariant refeniw. Yn yr un cyd-destun roedd yr ail adroddiad yn edrych ar faterion sy'n dod i'r amlwg a chyhoeddiadau COVID-19 a wnaed gan Lywodraeth y DU a fydd yn golygu dyraniadau cyllid canlyniadol ar gyfer gweinyddiaethau datganoledig gan gynnwys Llywodraeth Cymru. Mae'r adroddiad hefyd yn cynnwys effaith COVID-19 a'r effaith hir dymor fydd y pandemig yn ei adael ar gyllidebau llywodraeth leol.

7. Mae'r papur hwn yn crynhoi canlyniadau arolwg y 22 awdurdod lleol a gomisiynwyd gan CLIC i gasglu mwy o wybodaeth fanwl ar yr amcangyfrif o effaith amrywiol senarios ariannol dros y dair mlynedd nesaf. Mae'n werth nodi fod gan bob un o'r 22 awdurdod broses cynllunio ariannol blynyddol gref, sy'n eu galluogi i osod cyllideb gytbwys.
8. Bu ymateb diymdroi gan yr awdurdodau lleol i'r argyfwng digynsail hwn. Mae hyn yn golygu nad yw Cynlluniau Ariannol y Tymor Canolig fel y cytunwyd arnynt fel rhan o broses gyllido 2020-21 bellach yn ddilys, oherwydd y pwysau digynsail. Er bod y pandemig yn parhau, mae cynghorau bellach yn gweld y cyfnod adfer fel mater allweddol o safbwynt cynllunio ariannol. Bydd sicrwydd a chymorth ariannol yn allweddol i lwyddiant y cam hwn.
9. Roedd yr arolwg yn ceisio edrych ar effaith ar wasanaethau yn y dyfodol o dan wahanol ragdybiaethau hyd at 2023-24 lie roedd setliadau yn cynnwys chwyddiant gweithlu, galw, a phwysau chwyddiannol eraill. Roedd hefyd yn ceisio casglu barn ynglyn a'r lefel o hyder sy'n bodoli y gellir gwarchod gwasanaethau, a lle'r oedd y lefel uchaf o bryder am wasanaethau.
10. Roedd arolwg eleni hefyd yn ceisio gwybodaeth am effaith Covid-19 ar gyllidebau gofal cymdeithasol. Mae'r cysylltiad agos rhwng canlyniadau iechyd a gofal cymdeithasol yn adnabyddus, ac yn 2020-21 mae hyn wedi achosi mwy o bwysau ariannol sy'n gysylltiedig a Covid yn y sector gofal, y tu hwnt i ffactorau demograffig cysylltiol. Mae cynnwys yr agwedd hon yn ymdrech i ddod i bersbectif system gyfan drwy gasglu gwybodaeth fel bod rol llywodraeth leol a phwysau ariannol sy'n deillio o hynny yn cael eu nodi fel rhan o ddull gweithredu system gyfan pan fydd penderfyniadau cyllido yn cael eu gwneud sy'n effeithio'r sector iechyd a gofal cymdeithasol.

Crynodeb

11. Mae Llywodraeth Leol yn gweithio ar reng flaen yr argyfwng cyfredol i ddiwallu her digynsail COVID-19. Mae hyn wedi bod yn enghraifft nodedig a sylweddol o'r bartneriaeth gyda Llywodraeth Cymru a'r sector cyhoeddus ehangach. Mae ymrwymiad staff i gefnogi'r rhai mwyaf diamddiffyn wedi bod yn ffactor allweddol wrth ymateb i'r argyfwng. Mae ymateb y Cynghorau wedi ei gynorthwyo'n sylweddol gan gyllid ychwanegol yn ystod y flwyddyn gan Lywodraeth Cymru. Mae'r cymorth ariannol hanfodol hwn i gefnogi COVID-19, a gafodd ei groesawu'n fawr, wedi dod a sefydlogrwydd dros dro i ganiatau cynghorau i ymateb i'r pandemig.
12. Yn ddealladwy, mae'r ymateb digynsail wedi ailgyfeirio ymdrechion awdurdodau lleol i ymdopi ag effaith y pandemig ac i ddarparu eu rol arweinyddiaeth cymunedol. Er yr her a'r amgylchiadau ariannol, mae awdurdodau lleol yn parhau i ddarparu amrywiaeth eang o wasanaethau ac yn aml mae hyn wedi ei anwybyddu yn ystod y cyfnod digynsail hwn.
13. Mae ymatebion i'r arolwg yn nodi effaith y pandemig ar flaenoriaethau lleol a chyllid cynghorau. Mae gwasanaethau a arweinir gan alw yn y sector gofal cymdeithasol wedi eu heffeithio'n arbennig o ddrwg ac mae gwir bryder ynglyn a pharhad gwasanaethau a'r effaith barhaol ar gyllid yn amlwg yn ymatebion y cynghorau. Mae'r ymatebion hefyd yn amlgu'r rol allweddol mae darparwyr gofal preifat a gomisiynwyd gan gynghorau yn ei chwarae, y mae llawer ohonynt yn fach, ac nid ydynt yn meddu ar y gwytnwch ariannol sydd gan ddarparwyr mwy.
14. Mae adroddiadau blynyddoedd blaenorol i'r 6 Grwp Cyllid wedi nodi yn aml fod gwasanaethau lleol yn cyrraedd trobwynt oherwydd caledi. Mae effaith bosib COVID-19 yn broblem llawer mwy.
15. Mynegodd Cynghorau bryder sylweddol ynglyn a'r sefyllfa gyllido yn y dyfodol. Mae pwysau ariannol annisgwyl yn ogystal a'r hero gyflawni arbedion cyllideb 2021-22 a gytunwyd arnynt cyn COVID yn rhoi pwysau ar gynghorau. Mae rhai o'r arbedion a gytunwyd arnynt ar gyfer eleni yn gymhleth ac yn seiliedig ar drawsnewid, sy'n golygu bod amheuaeth ynglyn a phryd, ac os bydd y rhain yn digwydd bellach oherwydd yr angen i ymateb i'r argyfwng, Mae hyn yn ychwanegu haenen arall o ansicrwydd i gyllid awdurdodau lleol a chynllunio ariannol ar gyfer y dyfodol, a bydd o bosib angen toriadau pellach i wasanaethau.
16. Mae'r tabl canlynol yn dangos y bwlch ariannol a gyfrifwyd ar ein modelu ein hunain. Cyfanswm y pwysau sylfaenol ar gyfer 2021-22 yw £279 miliwn ac mae patrymau tebyg

yn amlwg yn y ddwy flynedd nesaf. Mae hyn yn cyd-fynd ag amcangyfrifon yr awdurdodau lleol eu hunain o'n harolwg. Mae'r pwysau cronus yn cynyddu i £822 miliwn erbyn 2023-24.

Ffigur 1. Pwysau Gwario Llywodraeth Leol

Ffynhonnell: Amcangyfrifon sylfaen: Adenillion Gwariant Refeniw Gwirioneddol a Chyfrif Refeniw (2019-20 i 2020-21)

17. Fel mewn blynyddoedd blaenorol, mae'r gyfran fwyaf, 63% neu £174 miliwn, oherwydd costau'r gweithlu (gan gynnwys costau comisiynu gofal cymdeithasol). Mae pwysau galw yn gyfystyr a £72 miliwn sydd yn bennaf oherwydd gofal cymdeithasol, a phwysau chwyddiannol arall o £33 miliwn.
18. Yn y meysydd gwasanaeth mawr mae dwy ffynhonnell o dystiolaeth ychwanegol yn cadarnhau maint y pwysau yn y meysydd penodol hynny. Yn gyntaf, mae adroddiad diweddar Luke Sibieta a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru yn nodi pwysau gweithlu ysgolion. Mae'r rhain yn ffurfio sail y pwysau addysgol sylfaenol. Yn ail mae gwaith LE Wales a adroddwyd i'r Is Grwp Cyllid y llynedd ac yn ffurfio sail pwysau demograffig a gweithlu ar gyfer gofal cymdeithasol.

Ymatebion i'r Arolwg

19. Roedd yr arolwg yn gofyn i'r Cyngor pa mor hyderus oedden nhw o safbwynt gwarchod gwasanaethau rhag toriadau pellach o dan wahanol amodau. Roedd cydnabyddiaeth fod cynnydd y llynedd o £184 miliwn neu 4.3% yn newid sylweddol ers y degawd blaenorol ac wedi gwarchod gwasanaethau a swyddi.
20. Wrth asesu effaith senarios amrywiol yn y dyfodol, ychydig o seibiant yn unig fyddai setliad oedd yn cynnwys chwyddiant gweithlu yn ei roi rhag blynyddoedd o galedi ac ni ellid sicrhau y byddai unrhyw faes gwasanaeth yn cael ei warchod yn llwyr rhag toriadau.

21. Byddai cynnwys chwyddiant gweithlu a phwysau galw yn darparu cymorth ychwanegol sylweddol, ond roedd pryder yn amlwg o safbwynt gallu i fodloni'r holl bwysau costau yn enwedig mewn ysgolion, gwasanaethau oedolion a gwasanaethau plant o ystyried effaith COVID ar y galw.
22. Roedd pob maes gwasanaeth o fewn y cynghorau yn ymddangos yn yr ymatebion fel meysydd pryder, ond y rhai oedd yn cael eu gweld yn gyson fel y rhai yr oedd mwyaf o bryder amdanynt oedd:
  - Gwasanaethau Oedolion
  - Ysgolion;
  - Gwasanaethau Plant; a
  - Digartrefedd.

Setliadau oedd yn cynnwys Chwyddiant Gweithlu

23. Rhoddodd senario gyllido oedd yn cynnwys chwyddiant gweithlu beth seibiant i gynghorau, ond yr oedd yn dal i adael bwlch sylweddol yn y cynlluniau ariannol. Agorodd y posibilrwydd o beth cwmpas i gyfyngu toriadau i Addysg a Gofal Cymdeithasol ond yr ymateb cyffredinol oedd y byddai'n dal angen gwneud penderfyniadau anodd ynglyn â lefelau gwasanaethau yn y senario hon, lie gellid gwarchod rhai meysydd, a dod â rhai gwasanaethau i ben yn llwyr.
24. Nododd ymatebion yr arolwg y byddai gwarchod cyllidebau Addysg a Gofal Cymdeithasol yn eithriadol o heriol. Byddai gwarchod hyd yn oed un o'r meysydd hyn yn afrealistig.
25. Mae'r broblem o danfuddsoddi hefyd yn peri pryder. Roedd arolygon yn ymwybodol o'r angen i symud i gam adfer, a phwysleisiodd awdurdodau lleol unigol bwysigrwydd ceisio cefnogi'r economi lleol. Mae'r gallu i gyllido buddsoddiad cyfalaf yn allweddol i ddarparu adferiad a thwf. Mae setliad sydd ond yn cynnwys chwyddiant gweithlu yn tanseilio'r cwmpas ar gyfer buddsoddiad os nad oes meysydd eraill yn cael eu torri i gyllido costau benthyca. Ar gyfer rhai awdurdodau lleol, bydd Rhaglen Ysgolion yr 21ain ganrif yn gweld gofynion buddsoddi cyfalaf yn parhau i gynyddu gyda'r costau benthyca yn llyncu canran fwy o'r gyllideb refeniw. O dan y senario hon mae fforddiadwyedd y rhaglenni hyn yn bryder.

26. Mae Cynghorau wedi bod yn syndod o lwyddiannus hyd yma o safbwynt edrych am arbedion effeithlonrwydd gweithredol. Roedd cydnabyddiaeth y gallai'r pandemig ddarparu peth cyfleon ychwanegol o safbwynt arbedion asedau a chostau teithio, ond fyddai'r rhain ddim yn dod yn agos at gau unrhyw fwch cyllidol.
27. Ni fyddai poblogaeth sy'n heneiddio a ffactorau demograffig eraill yn cael eu cynnwys gan gynnydd cyllidol yn y senario hon. I rai cynghorau, mae hyn yn broblem barhaus. Mewn awdurdodau lleol eraill mae cynnydd yn y Cyflog Byw yn creu pwysau ariannol.
28. I osgoi toriadau o dan y senario hon ac i gwrdd y bylchau cyllidol a amlinellir gan gynghorau, byddai'n rhaid cael cynnydd mawr ac annerbyniol yn nhreth y cyngor. Dywedodd ymatebwyr y byddai hyn yn achosi'r un problemau ag sydd wedi eu hamlinellu o dan senario arian gwastad. Mewn geiriau eraill, doedd dilyn y llwybr hwn ddim yn opsiwn.

Setliadau sy'n cynnwys Chwyddiant Gweithlu a Phwysau Galw

29. Y senario hon sy'n gwarchod y gwasanaethau fwyaf. Roedd yr ymatebion yn amrywio yn dibynnu ar y lefel o bwysau galw a disgwyliadau a wynebwyd gan y cynghorau. Byddai'n rhoi peth cymorth i'r holl gynghorau wrth geisio osgoi'r toriadau mwyaf mewn gwasanaeth. Mae'r gallu i warchod Addysg a Gofal Cymdeithasol yn cael ei gynyddu.
30. Tra bod rhai awdurdodau yn teimlo na fyddai angen toriadau cyllideb i fodloni pwysau galw, y pryder sylfaenol yw mai 'dim ond' cynnal gwasanaethau cyfredol a bodloni pwysau demograffig fyddai hyn yn ei wneud. Ni fyddai gwelliannau gwasanaeth ac unrhyw effaith ychwanegol gan COVID-19 yn y dyfodol yn cael eu cyllido.
31. Hyd yn oed o dan y senario hon, roedd rhai cynghorau yn teimlo y byddai ganddynt fwch cyllideb oherwydd ymrwymadau i gyllido gwelliannau gwasanaeth. Byddai'n rhaid i flaenoriaethau polisi lleol sy'n ymwneud â Datblygu Economaidd ac Adfer barhau i dderbyn arbedion cyllid digolledu gan wasanaethau eraill i fodloni'r gofynion hyn.
32. Roedd un ymateb yn nodi hyder y byddai'r prif wasanaethau a ddarperir yn cael eu gwarchod rhag toriadau yn seiliedig ar y senario gyllido hon, ond ychwanegwyd mai dim ond pe bai Llywodraeth Cymru yn parhau i gefnogi'r costau ychwanegol sy'n gysylltiedig â COVID-19 y byddai hyn yn digwydd.

33. Bydd angen i wasanaethau barhau i ddod yn fwy effeithiol a chymryd arbedion sy'n deillio o newidiadau i drefniadau gweithio oherwydd Covid-19. Bydd angen cyflawni arbedion mewn meysydd penodol (e.e. swyddogaethau swyddfeydd cefn) i gynhyrchu buddsoddiad pellach mewn gwasanaethau rheng flaen, blaenoriaethau lleol a newid trawsnewidiol parhaol.
34. Roedd rhai awdurdodau'n teimlo y byddai'r senario hon yn rhoi sgop i adlewyrchu ar lefelau treth y cyngor a gynlluniwyd. Nid oedd hon yn nodwedd gyffredin i bawb ond mae'n dystiolaeth o barodrwydd i gefnogi cymunedau lleol lie byddai'n bosib edrych ar leihau'r lefel sydd wedi ei gynllunio o gynnydd.
35. Mae'r mater o gyfraddau casglu ar gyfer treth y cyngor yn bryder. Mae'r darlun ar draws Cymru yn un o gyfraddau casglu is, oherwydd effaith y pandemig ar incwm cartrefi. Gyda'r potensial ar gyfer cynnydd mewn costau cynlluniau gostyngiad treth y cyngor mae hyn yn cynyddu fel ffactor risg ar gyfer cyllidebau cyngorau.

Meysydd Gwasanaeth sy'n achosi'r Mwyaf o Bryder

36. Roedd yr arolwg yn ceisio barn ar wasanaethau lie roedd y pryder mwyaf o dan y dair senario.
37. Mae pob gwasanaeth cyngor a nodwyd yn achosi pryder. Fodd bynnag, roedd thema cyson yn nodi fod yr holl gynghorau yn poeni am wasanaethau mawr sydd wedi eu heffeithio gan COVID-19.
38. Hyd yma mae Ysgolion wedi cael eu gwarchod rhag y gwaethaf o'r toriadau cyllid ond mae'r darlun sy'n cael ei greu gan ymatebion yr arolwg yn nodi y byddai setliad gweddol wael yn effeithio ar wella safonau a chymorth i ddysgwyr sydd o dan anfantais ac yn ddiameddiffyn. Mae ymatebion yn nodi er bod hwn yn faes blaenoriaeth, ni fyddai'n bosib darparu sicrwydd rhag gostyngiad mewn cyllid mewn rhai senarios. Mae gan rai awdurdodau ysgolion mewn sefyllfa o ddiffyg trwyddedig, ar y cyd a hyn, mae pryder cynyddol am effaith setliad arian gwastad neu chwyddiant cyflog yn unig, mewn cyfnod pan fo un awdurdod wedi gweld cynnydd o 37% yn y nifer o ddysgwyr sydd yn gymwys am brydau ysgol am ddim.
39. Doedd hi ddim yn syndod fod Gofal Cymdeithasol i Oedolion yn ymddangos fel pryder allweddol. Roedd ymatebion yn nodi'r angen i barhau i ddarparu Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) ond nodwyd hefyd y pwysau parhaol oherwydd COVID-

- 19, oedd yn cael eu cyllido ar hyn o bryd drwy Gronfa Galedi Llywodraeth Cymru. Mae hwn wedi bod yn system sylweddol ar gyfer rhoi cymorth ariannol, ond ar hyn o bryd nid yw ond yn cynnwys blwyddyn ariannol 2020-21. Mae pwysau demograffig yn golygu fod costau'n cynyddu ar gyfnod pan fo pryderon cynyddol ynglyn â breuder y farchnad. Mae data hawlio sy'n dod o'r gronfa galedi yn dangos fod angen hawliadau misol o rhwng £8 miliwn a £12 miliwn ar gyfer y sector. Bydd hyn yn dod i gyfanswm o £96 miliwn a £144 miliwn yn flynyddol.
40. Roedd Gwasanaethau Plant eisoes o dan bwysau cyn effaith Covid-19. Roedd ymatebion yn nodi'r pryderon am yr effaith ar les plant yn ystod y cyfnodau do ac mae'r mater hwn yn debygol o weld pwysau ariannol yn deillio o COVID-19 yn yr hir dymor. Mae galw am leoliadau, costau uchel lleoliadau a chanran uchel o swyddi gwaith cymdeithasol yn cael eu llenwi gan staff asiantaeth yn parhau i ychwanegu at bwysau ariannol yn y maes hwn. Tra bo'r niferoedd o 'blant sy'n derbyn gofal' wedi cynyddu, mae patrymau'n awgrymu nad ydy'r rhain eto wedi cyrraedd eu huchafbwynt a'u bod yn debygol o gynyddu ymhellach. Mae'r nifer o blant sy'n derbyn gofal wedi cynyddu dros gyfnod y pandemig ac mae lleoliadau yn gynyddol anodd i'w canfod. Mae hyn yn creu pwysau ychwanegol ar y sefyllfa ariannol.
41. Mae pwysau ariannol tai a digartrefedd yn bryder sylweddol. Hyd yma mae'r cyllid refeniw sydd wedi bod ar gael ar gyfer COVID-19 wedi helpu i fynd i'r afael â chysgu ar y stryd. Bu cyllid gan y Grant Cymorth Tai a'r Grant Cysgu ar y Stryd hefyd o gymorth ond bydd problemau a heriau newydd yn codi oherwydd y dyletswyddau cyfreithiol newydd o dan Adran 75(3) Deddf Tai (Cymru) 2014. Mae'r maes hwn yn debygol o weld galw yn cynyddu yn y tymor canolig a'r hir dymor oherwydd y cynnydd mewn lefelau digartrefedd.
42. Mae breuder cludiant Cyhoeddus a Chludiant Ysgol, yn enwedig gwasanaethau bws, wedi ei liniaru drwy ddefnyddio cyllid Caledi Llywodraeth Cymru yn 2020-21 er mwyn rhoi cymorth byr dymor i ddarparwyr cludiant. Mae pryder bellach ynglyn â hyfywedd darparwyr sydd wedi eu heffeithio gan y lleihad parhaol mewn nifer o deithwyr. Mae potensial y bydd costau contractau yn cynyddu oherwydd bod llai o ddarparwyr yn bodoli ac effaith darparu mesurau diogelwch er mwyn rheoli COVID-19.
43. Y pryder mwyaf sylweddol o safbwynt Diwylliant a Chwaraeon yw'r gostyngiad mewn lefelau incwm. Mae'r maes hwn wedi colli incwm o theatrau, neuaddau cyngerdd a digwyddiadau mawr, sydd hefyd yn atynnu ymwelwyr sydd yn darparu incwm i fusnesau lleol.

44. Mae pwysau galw yn enwedig ym maes Amgylchedd / Iechyd Y Cyhoedd a Gwasanaethau Rheoleiddio eraill. Mae tystiolaeth o fwy o gyfrifoldebau a llwyth gwaith mwy oherwydd rheoli gorfodaeth rheoliadau COVID-19.
45. Mae Cynghorau wedi eu heffeithio hefyd gan eu bod wedi colli incwm ffioedd a thaliadau. Mae hyn yn ffynhonnell sylweddol o gyllid ar gyfer gwasanaethau ac mae diffygion 2020-21 wedi eu llenwi gan y Gronfa Galedi. Mae'r lefelau gostyngol o incwm yn debygol i barhau yn 2021-22 ac mae'r elfen allweddol hon o gyllid awdurdodau lleol yn annhebygol o ddychwelyd i lefelau hanesyddol am beth amser eto. Heb gymorth parhaol ar gyfer colli incwm bydd angen toriadau gwasanaeth i ddigolledu gan fod ansicrwydd ynglyn a phryd (ac os) bydd galw yn dychwelyd i lefelau cyn COVID-19.

Effaith Covid-19 ar Wasanaethau Gofal Cymdeithasol

46. Roedd arolwg eleni hefyd yn ceisio gwybodaeth am effaith Covid-19 ar ofal cymdeithasol. Mae'r ymateb cenedlaethol i'r argyfwng wedi amlygu'r cysylltiad agos rhwng canlyniadau iechyd a darpariaeth gwasanaethau gofal cymdeithasol. Mae'r ymateb cyffredinol wedi achosi pwysau ariannol oherwydd Covid yn y sector gofal, ar ben y pwysau blynyddol a wynebier oherwydd newidiadau demograffig.
47. Ymateb cyson a gafwyd gan gynghorau oedd fod Cronfa Galedi Llywodraeth Cymru wedi ei defnyddio i gefnogi gofal cymdeithasol yn y cyfnod heriol hwn, gyda rhai yn nodi ei rol o safbwynt cynnal y farchnad ddarparwyr a chynnal gwasanaeth cynaliadwy wrth symud ymlaen.
48. Mae'r cydweithio agos rhwng y Gwasanaeth Iechyd ac awdurdodau lleol wrth ymateb i'r pandemig wedi arddangos pŷ mor bwysig yw'r sector gofal o safbwynt darparu gwasanaethau iechyd ar draws Cymru a gwella perfformiad y gwasanaeth iechyd o ganlyniad i'r pandemig. Pwysleisiodd rhai awdurdodau'r angen am gyllid ychwanegol GIG Cymru i gydnabod y rol mae'r cynghorau yn ei chwarae fel bod llywodraeth leol yn derbyn siar deg o unrhyw gyllid canlyniadol iechyd gan Lywodraeth y DU a allai ddod i Gymru.
49. Roedd ymatebion yn nodi pwysigrwydd sicrhau fod darparwyr gofal y sector preifat yn gallu parhau a'u rol bwysig nid yn unig yn bodloni gofal a gomisiynwyd gan y cynghorau ar gyfer y mwyaf diamddiffyn mewn cymdeithas, ond hefyd o safbwynt rhyddhau

adnoddau mewn ysbytai. Mae'r pandemig cyfredol wedi rhoi pwysau ariannol sylweddol ar ddarparwyr gofal oherwydd y costau cynyddol (staffio, salwch, cyfarpar diogelu personal ac ati) ond mae hefyd wedi effeithio ar eu gallu i greu incwm gan gleientiaid sy'n talu ffioedd llawn. Byddai diffyg yn y farchnad yn golygu y byddai'n rhaid i Gyngorau chwilio am gapasiti gofal ymhellach i ffwrdd. Byddai hynny'n golygu cynnydd sylweddol mewn costau.

50. Canfu'r arolwg fod y cyllid UC ychwanegol sy'n cael ei gyfeirio at ddarparwyr ar hyn o bryd wedi sicrhau fod rhai darparwyr yn dal i fasnachu ac y bydd yn anodd iddynt barhau i'r dyfodol heb y cyllid ychwanegol hwn.
51. Roedd pryder ynglyn â methiant y farchnad darparwyr lleol, ac roedd pryder hefyd ynglyn â phwysau yn cael ei deimlo y tu hwnt i ddiwedd y pandemig:
- Bydd angen i feysydd penodol o fewn Gwasanaethau Oedolion fel therapi galwedigaethol a gwaith cymdeithasol cyffredinol ddal i fyny gyda gwaith nad yw'n flaenoriaeth sy'n parhau i fodloni trothwyon statudol. Yn ymarferol bydd hyn yn golygu costau ychwanegol am beth amser.
  - Bydd yn rhaid i wasanaethau lechyd Meddwl ymdopi â phwysau ychwanegol i gefnogi cyfran ychwanegol o unigolion sydd wedi eu heffeithio gan effaith y pandemig ar lefelau o unigedd.
  - Yn ystod y pandemig mae dod o hyd i leoliadau ar gyfer Plant Sy'n Derbyn Gofal wedi bod yn heriol. O ganlyniad, bydd cynnydd mewn costau, yn arbennig gyda chost uchel lleoliadau y tu allan i'r sir i'w rheoli ar ol y pandemig.
  - Mae'n bosib na fydd gwasanaethau gofal dydd yn aildechrau gyda'r un model ar ol i'r pandemig lacio. Mae'n bosib y bydd modelau gwasanaeth newydd angen cyllid ychwanegol i'w cefnogi.
52. Mewn ymateb i'r pandemig bu aildrefnu gweithrediadau a rheolaeth dydd i ddydd. Mae hyn wedi effeithio rhaglenni trawsnewid sy'n golygu fod rhai cynghorau wedi oedi newidiadau sylweddol sydd hefyd wedi eu clymu i raglenni arbed arian. Mae awdurdodau yn cydnabod fod angen i ddatblygu ac ailfodelu gwasanaethau er mwyn bodloni anghenion cyfredol a chynyddol, ond nid yw'r capasiti angenrheidiol ganddynt i wneud hynny.

Parhau a'r newid trawsnewidiol oherwydd COVID 19

53. Ar 8 Awst ysgrifennodd y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol at Arweinwyr i gydnabod y diffyg incwm ar draws yr holl awdurdodau lleol ac i gydnabod ymdrechion roedd Cynghorau wedi eu gwneud i arloesi er mwyn cadw gwasanaethau i fynd ac i ddarparu gwasanaethau newydd neu ychwanegol o ganlyniad i COVID 19. Roedd y llythyr hefyd yn nodi'r dyhead cryf i barhau ac i adeiladu ar y newidiadau cadarnhaol mewn gwasanaeth y mae nifer o Gynghorau wedi eu cyflwyno mewn ymateb i'r pandemig. Roedd y Gweinidog yn awyddus i glywed am ba newidiadau sydd wedi eu gwneud a pha ganlyniadau cadarnhaol sydd wedi eu cyflawni, ac roedd ymatebion gan y 22 awdurdod yn cynnwys meysydd fel gweinyddu, llywodraethu, eiddo gweithio'n hyblyg a'r defnydd o graffu digidol.
- Eis dechrau'r pandemig mae cyfran sylweddol o weithlu pob un o'r awdurdodau lleol yn gweithio o bell. Mae'r newid hwn wedi gweld arbedion o ran teithio ac ynni. Mae'r effaith hir dymor yn debygol o weld gostyngiad mewn anghenion gofod swyddfa cyffredinol. Adroddodd Cynghorau am gynnydd mewn llythrennedd digidol ar draws eu sefydliadau gan gynnwys ymysg aelodau etholedig.
  - Mae Awdurdodau Lleol wedi gweld dulliau traddodiadol o dalu a chysylltu a'r Cyngor (fel wyneb yn wyneb mewn Swyddfeydd Gwasanaeth i Gwsmeriaid) yn newid i wasanaeth ar y ffon neu ar y we. Mae rhai cynghorau wedi defnyddio cardiau Swyddfa'r Post i gasglu rhenti tai gan denantiaid. Mae hyn yn wedi lleihau'r gwaith o drin arian parod.
  - Mae'r defnydd o beirianwaith i gyflymu'r newid mewn diwylliant wedi cynyddu. Mae technoleg wedi galluogi staff ac aelodau etholedig i gynnal cyfarfodydd a thrafodaethau heb yr angen i deithio i leoliad penodol. Mae'r gostyngiad mewn amser teithio wedi golygu arbedion, gostyngiad yn yr effaith garbon, a gwell cynhyrchiant.
  - Ar ol y cyfnod clo, cafodd gwasanaethau fel Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref a Llyfrgelloedd eu hail agor at ddefnydd y cyhoedd drwy systemau archebu ar-lein, oedd yn rheoli mynediad yn effeithiol a diogel. Mae rhai cynghorau yn symud i gatalogau llyfrgell electronig fel y gall trigolion gael mynediad diogel at wasanaeth. Mae gwasanaethau llyfrgell digidol wedi eu gweithredu yn llwyddiannus iawn ac mae cynghorau yn bwriadu darparu gwasanaeth 'clicio a chasglu' yn barhaol.

- Mae'r defnydd o dechnoleg AI wedi ei gyflymu i gynnal gwasanaethau drwy ryddhau adnoddau mewn gofal rheng flaen yn ogystal a meysydd gweinyddol, drwy wneud prosesau'n awtomatig.
  - Mae'r gweithlu wedi arddangos hyblygrwydd sylweddol, o gefnogi pryddau ysgol am ddim i weithredu Profi, Orlhain a Diogelu. Seiliwyd y broses o adleoli er mwyn cefnogi gwasanaethau hanfodol gan gytundebau a wnaed gydag Undebau Llafur. Ers dechrau'r pandemig, penderfynodd un cynghorydd gludo Pryddau Ysgol Am Ddim i gartrefi'r holl ddisgyblion oedd yn gymwys am Bryddau Ysgol Am Ddim. Bu hyn yn gymorth i gartrefi diamddiffyn, ond bu hefyd o fudd i fusnesau lleol. Fe ddangosodd y broses sut roedd yr holl weithlu yn cefnogi'r gymuned leol.
  - Mae un cyngor yn adrodd fod sefydlu cynllun ymgysylltu a chefnogaeth gymunedol ddwys a gwerthfawr i'r rheini oedd yn gwarchod eu hunain (ac i'r rheiny oedd angen cymorth hefyd) wedi cynhyrchu adborth a dealltwriaeth cymunedol gwerthfawr. Bydd hyn o gymorth i siapio eu blaenoriaethau yn ystod y cam adfer a thu hwnt.
  - Mae gwneud defnydd o gyfarfodydd ar-lein ar gyfer Cynadledau Amddiffyn Plant wedi bod yn ddatblygiad cadarnhaol. Mae un cyngor yn nodi ei fod wedi gallu cyrraedd cworwm o 100% yn gyson sydd yn golygu cyfarfod llawer mwy effeithiol i ddiogelu plant.
  - Yn sydyn, fe sefydlodd Cynghorau ganolfannau gofal plant sefydledig er mwyn cefnogi'r rheiny oedd yn gweithio ar y rheng flaen, yn ogystal a'r plant mwyaf diamddiffyn, roedd y ddarpariaeth hon dros saith diwrnod yr wythnos, a thrwy gydol y gwyliau ysgol. Cyflwynodd un cyngor 'dim o amgylch y ganolfan' er mwyn darparu mynediad anffurfiol at broffesiynau penodol, bu'r model aml-asiantaeth hwn mor llwyddiannus nes ei fod wedi parhau.
  - Mewn un cyngor, mae Wardeiniaid Tai Gwarchod wedi cael gliniaduron. Bydd hyn yn lleihau faint o waith papur sydd yn rhaid ei gwblhau a'i gasglu. Bydd hefyd yn rhyddhau amser i Uwch wardeiniaid sy'n gorfod ei gasglu at ei gilydd a'i wirio yn fisol.
54. Does dim amheuaeth fod ymdopi a'r pandemig wedi bod yn hynod o heriol i awdurdodau lleol, ond mae cynghorau yn adrodd fod rhai o'r newidiadau sydd wedi digwydd yn ystod y pandemig yn cael eu hymgorffori i ffordd barhaol o weithio. Bydd

hyn yn gweld ffocws ar wella darpariaeth gwasanaeth, gwella lies staff, a manteisio ar welliannau cynhyrchiant.

Pwysau Craidd yn y Tymor Canolig

55. Mae Ffigur 2 isod yn crynhoi'r pwysau gwariant ar gyfer llywodraeth leol yn seiliedig ar ein model sy'n arfer defnyddio ffurflenni a gasglwyd yn ganolog fel y gwaelodlin ac yna'n cyfrifo'r hyn rydym yn ei wybod am bwysau dros y 3 blynedd nesaf. £279 miliwn yw pwysau'r cyfanswm gwariant ar gyfer 2021-22 sydd yn uwch nae mewn blynyddoedd blaenorol, sy'n adlewyrchu'r setliadau tal uwch. Pwysau gweithlu na ellir ei osgoi yw 64% o hyn. Erbyn 2023-24, amcangyfrifir y bydd yn cynyddu i £822 miliwn, ac y bydd pwysau gweithlu (£507 miliwn) yn uwch na phwysau demograffig a phwysau chwyddiant eraill ynghyd (£315 miliwn).
56. Mae'r pwysau ar gyfer y flwyddyn nesaf yn agos iawn a'r data mae'r 22 awdurdod wedi ei ddarparu drwy'r Arolwg Adolygiad O Wariant. Gyda'i gilydd mae hyn yn dod i £274 miliwn, felly tua £5 miliwn yn llai na mae'r modelu'n ei awgrymu.

Ffigur 2: Pwysau cronol hyd at 2023-24, yn ol thema, £miliwn

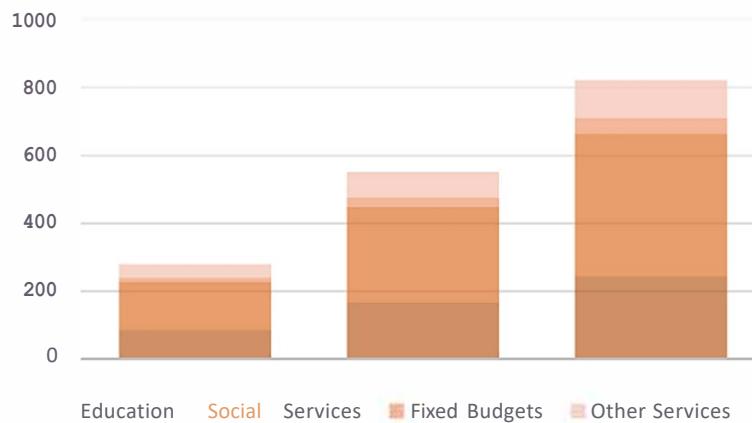
Ffynhonnell: Amcangyfrifon sylfaen: Adenillion Gwariant Refeniw Gwirioneddol a Chyfrif Refeniw (2019-20 i 2020-21)

57. Mae Ffigur 3 isod yn dangos bod cyfran uwch o bwysau yn y dyfodol yn dal i gronni yn y gwasanaethau mwy. Yn gryno, y prif nodweddion yw:

- Pwysau ychwanegol o £140 miliwn ar gyfer gofal cymdeithasol yn 2020-21 yn dod yn £420 miliwn erbyn 2022-23, sydd yn gyson gyda'r astudiaeth sydd heb ei chyhoeddi gan IE Wales a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru (dylai hwn ddarparu amcangyfrifon mwy cywir).
- Mae pwysau ar ysgolion yn llai gan gynyddu o £87 miliwn i £244 miliwn dros yr un cyfnod. Eto, mae'r amcangyfrifon hyn yn unol a'r rheiny sydd yn cael eu cydnabod yn y gwaith a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru. Mae'r [adroddiad](#) gan Luke Sibieta yn amcangyfrif y bydd chwyddiant gweithlu (addysgu and a staff nad ydynt yn addysgu) rhwng 6.4% a 8.4% dros gyfnod o dair blynedd.
- Mae elfennau sefydlog o'r gyllideb - cyllid cyfalaf, ardollau gwasanaeth tan a Chynllun Gostyngiad Treth y Cyngor - yn cynyddu o £15 miliwn i £46 miliwn erbyn diwedd y cyfnod.
- Y gwasanaethau anstatudol sy'n weddill, sef rhai o'r rhai amlycaf a'r rhai mwyaf gwerthfawr i gymunedau a'r rhai sy'n gwneud cyfraniad cadarnhaol at

les pobl, yw'r rhai sydd mewn mwyaf o berygl a dyma'r rhai sydd wedi dioddef fwyaf o galedi ariannol hyd yma.

Ffigur 3: Pwysau cronol hyd at 2023-24, yn ol gwasanaeth, £miliwn

Ffynhonnell: Amcangyfrifon sylfaen: Adenillion Gwariant Refeniw Gwirioneddol a Chyfrif Refeniw (2019-20 i 2020-21)

58. Yn olaf, er bod y rhan fwyaf o'r papur hwn wedi ymdrin a gwariant refeniw, ni ddylid anghofio pwysigrwydd buddsoddi cyfalaf. Mae Llywodraeth Leol wedi croesawu'r cyllid cyfalaf ychwanegol sydd wedi'i ddarparu dros y blynyddoedd diwethaf i ariannu cludiant, ysgolion, tai ac isadeiledd lleol arall. Fel mewn blynyddoedd diweddar, yn y pen draw, hoffem i lefelau gwariant cyfalaf llywodraeth leol ddychwelyd i lefelau 2009-10.
59. Mae Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol wedi cyhoeddi cynllun deg pwynt i ariannu ymateb Cymru i'r argyfwng hinsawdd. Fel mae'r Comisiynydd yn ei nodi, mae gwariant Llywodraeth Cymru ar ddatgarboneiddio yn y cyllidebau presennol ac yn y gorffennol wedi bod oddeutu 1%, a bellach nid yw hyn yn hanner digon i ariannu heriau argyfwng hinsawdd. Mae Llywodraeth Cymru wedi gosod uchelgais i'r sector cyhoeddus i fod yn garbon niwtral erbyn 2030. Gall llywodraeth leol fod yn rhan allweddol o helpu i gyflawni'r nodau hyn ond bydd angen adnoddau digonol os yw am allu mynd i'r afael a'r her.
60. Ar ol COVID, fel rhan o'r adferiad, byddwn yn parhau i frwydro am gyfres o raglenni cydlynus, dros Gymru gyfan, o fuddsoddiad mewn gwasanaethau awdurdodau lleol. Nodwyd manylion y pecyn ysgogi economaidd mewn llythyr i Weinidogion yn ol ym mis Gorffennaf. Gyda chyllid Llywodraeth Cymru, gallai awdurdodau lleol fenthg a buddsoddi mewn sawl rhaglen gyfalaf sylweddol. Gallai'r rhain gyfrannu, yn gyflym ac yn sylweddol i becyn ysgogi economaidd ehangach, gan helpu i wella perfformiad a chanlyniadau mewn perthynas ag ystod o amcanion polisi a rennir pwysig eraill hefyd. Byddant yn helpu i barhau gyda ac adeiladu ar newidiadau cadarnhaol, trawsnewidiol sydd eisoes wedi cael eu cyflwyno i'r gwasanaethau hyn mewn ymateb i COVID 19.

61. Llywodraeth leol sydd yn y sefyllfa orau i ddarparu gwell cludiant, tai, prosiectau ynni adnewyddadwy a datrysiadau sy'n seiliedig ar natur. Llywodraeth leol sydd hefyd yn y lie gorau i sicrhau bod datgarboneiddio'n egwyddor ac yn sbardun allweddol i benderfyniadau o fewn y system gynllunio, prosesau caffael y sector cyhoeddus a buddsoddi dros £17 biliwn o asedau cronfa bensïynau'n gyfrifol.

Casgliad

62. Yn adroddiad llynedd i'r Is Grwp Cyllid, daethpwyd i'r casgliad fod Awdurdodau Lleol wedi bod yn weddol gryf, er y cyfnod hir o ostyngiadau gwirioneddol mewn cyllideb. Mae heriau eleni yn rai gwaeth o lawer oherwydd effaith ddigynsail COVID-19.
63. Mae'r cymorth sylweddol gan Lywodraeth Cymru yn ystod y flwyddyn, yn ogystal a dull gweithredu yn seiliedig ar weithio mewn partneriaeth wedi darparu parhad gwasanaeth sylweddol mewn cyfnod o argyfwng. Fodd bynnag, bydd angen setliad teg ar gyfer 2021-22 er mwyn osgoi toriadau dwfn o fewn meysydd allweddol llywodraeth leol fel nad yw cynghorau ond yn parhau i chwarae rel allweddol drwy ddarparu cymorth parhaol, ond hefyd yn arwain y cam adfer ar gyfer ein cymunedau wrth i ni ddychwelyd i sefyllfa fwy arferol.

AM RAGOR O WYBODAETH, CYSYLLTWCH A

Jon Rae, Cyfarwyddwr Adnoddau, CLILC.

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Ty Llywodraeth Leol
Rhodfa Drake
Caerdydd
CF10 4LG

Ffon: 029 2046 8600

Briff CLILC

Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru A Setliad Drafft Cyllid Llywodraeth Leol 2021-22

Aaweinwyr, Aelodau Cabinet Cyllid, Prif Weithredwyr a
Chyfaawyddwyr Cyllid {gan gynnwys FRS ac NPA}

22 Rhagfyr 2020

Jon Rae a David Powell

1. Crynodeb

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei [gyllideb ddrafft ddoe](#). Bydd y gyllideb¹ yn cynyddu o **£1.4 biliwn {8.2%}**. Bydd gwariant dyddiol yn cynyddu o **£862m {5.5%}** a bydd gwariant ar gyfalaf yn cynyddu o **£566m {30.8%}**.

Nid oes **ffigyrau refeniw mynegol ar gyfer blynyddoedd i ddod**, ond rydym yn disgwyl i Lywodraeth newydd y DU lansio Adolygiad o Wariant o gwmpas adeg cyhoeddiad Cyllideb mis Mawrth.

Heddiw, cyhoeddodd Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol setliad ariannol drafft ar gyfer Llywodraeth Leol. Mae **cynnydd yn y setliad refeniw {Cyllid Allanol Cyfun} sydd 3.8% yn uwch na 2020-2021 ar sail tebyg i'w debyg**. Mae Llywodraeth Cymru wedi cynyddu **Cyllid Allanol Cyfun o £172 miliwn**.

Yn yr Is-grwp Cyllid diwethaf, fe amcangyfrifon ni **bwysau gwario llywodraeth leol i fod tua £279 miliwn ar gyfer 2021-22**.

Mae cyfran sylweddol o'r pwysau wedi cael ei hariannu, ond mae mare cwestiwn yn bodoli ynghylch y pwysau gwirioneddol fydd yn codi ar gyfer cyflog yng nghyd-destun Datganiad Adolygiad o Wariant y Canghellor ar 25 Tachwedd. Yn ogystal a hyn, beth bynnag fo'r darlun yn genedlaethol, bydd amrywiadau lleol yn anochel.

Fel llynedd, mae'n anarferol body cyhoeddiad wedi cael ei wneud yn ystod y toriad. Bydd y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd yn gwneud datganiad i'r Senedd ar 12 Ionawr, 2021.

¹ Dyma'r diffiniad ehangaf o wariant a elwir Cyfanswm y Gwariant a Reolir ac mae'n cynnwys Terfyn Gwariant Adrannol a Gwariant a Reolir yn Flynyddol

Yna, bydd y Senedd yn craffu ar gynlluniau'r portffolio yn y pwyllgorau polisi perthnasol yn ystod mis Ionawr a Chwefror.

2. Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru

Yn gyffredinol, bydd Cyfanswm y Gwariant a Reolir gan Lywodraeth Cymru ychydig dros £21 biliwn yn 2021-22. O fewn y diffiniad hwnnw yw'r Terfyn Gwariant Adrannol, sef elfen y gyllideb dan reolaeth Weinidogol uniongyrchol.

Mae'r cyfalaf a'r refeniw Terfyn Gwariant Adrannol wedi cynyddu o £1.4 biliwn (8.2%) i £18.9 biliwn. Bydd gwariant dyddiol yn cynyddu o £862 miliwn (5.5%) i £16.5 biliwn a bydd gwariant ar gyfalaf yn cynyddu o £566 miliwn (30.8%) i £2.4 biliwn. Mae'r cynnydd cyfalaf yn fawr oherwydd bod Cymru wedi benthyg a thynnu o'i chronfa wrth gefn, ac mae ailbroffilio yn y gwaelodlin yn sicr hefyd.

Ffigur 1: Newidiadau i Derfyn Gwariant Adrannol Llywodraeth Cymru 20-21 i 21-22

Resources and Capital DEL	Resource		Capital		Total	
	£000s	%	£000s	%	£000s	%
Health & Social Care	427,713	5.2%	16,000	4.4%	443,713	5.1%
Housing & Local Government	279,756	7.2%	147,586	26.4%	427,342	9.6%
Economy & Transport	39,932	5.4%	306,943	63.4%	346,875	28.5%
Education	60,196	3.8%	41,968	20.0%	102,164	5.8%
Mental Health, Wellbeing & Welsh Language	11,221	4.3%	10,284	29.0%	21,505	7.2%
Environment, Energy & Rural Affairs	32,831	6.6%	35,000	22.6%	67,831	10.4%
Central Services & Admin	10,865	3.0%	8,399	30.3%	19,264	4.9%
Total Change in Resource and caeital DEL	862,514	5.5%	566,180	30.8%	1,428,694	8.2%

Mae'r cynnydd yn y refeniw a'r cyfalaf Terfyn Gwariant Adrannol ar draws portffolios gweinidogol yn cael eu nodi yn Ffigur 1. Mae Refeniw Terfyn Gwariant Adrannol ar gyfer Tai a Llywodraeth Leol yn cynyddu o 7.2%. Mae cyfraddau busnes yn gorwedd tu allan i ddiffiniad Terfyn Gwariant Adrannol fel rhan o Gwariant a Reolir yn Flynyddol. Mae'n gostwng o £30 miliwn (3%) i £1.4 biliwn.

Mae manylion pellach o fesurau eraill yn y Gyllideb Ddrafft yn cael eu trafod yn Adran 4.

3. Setliad Llywodraeth Leol

Cadarnhaodd y cyhoeddiad heddiw yn y [llythyrau](#) traddodiadol i Arweinwyr. Mae cynnydd yn y Cyllid Allanol Cyfun o £176 miliwn neu 3.8% ar sail tebyg i'w debyg.

Mae Ffigur 2 isod yn dangos ystod anochel ynghylch y cyfartaledd sy'n cael ei lywio gan y fformiwla ariannu.

Mae'r ystod yn bennaf yn adlewyrchiad o symudiadau mewn sawl set data sy'n deillio o gyfrifiad a data ariannol yr ysgolion. Mae'r dychweliad i ddefnyddio amcangyfrifon poblogaeth canol blwyddyn wedi cael effaith hefyd.

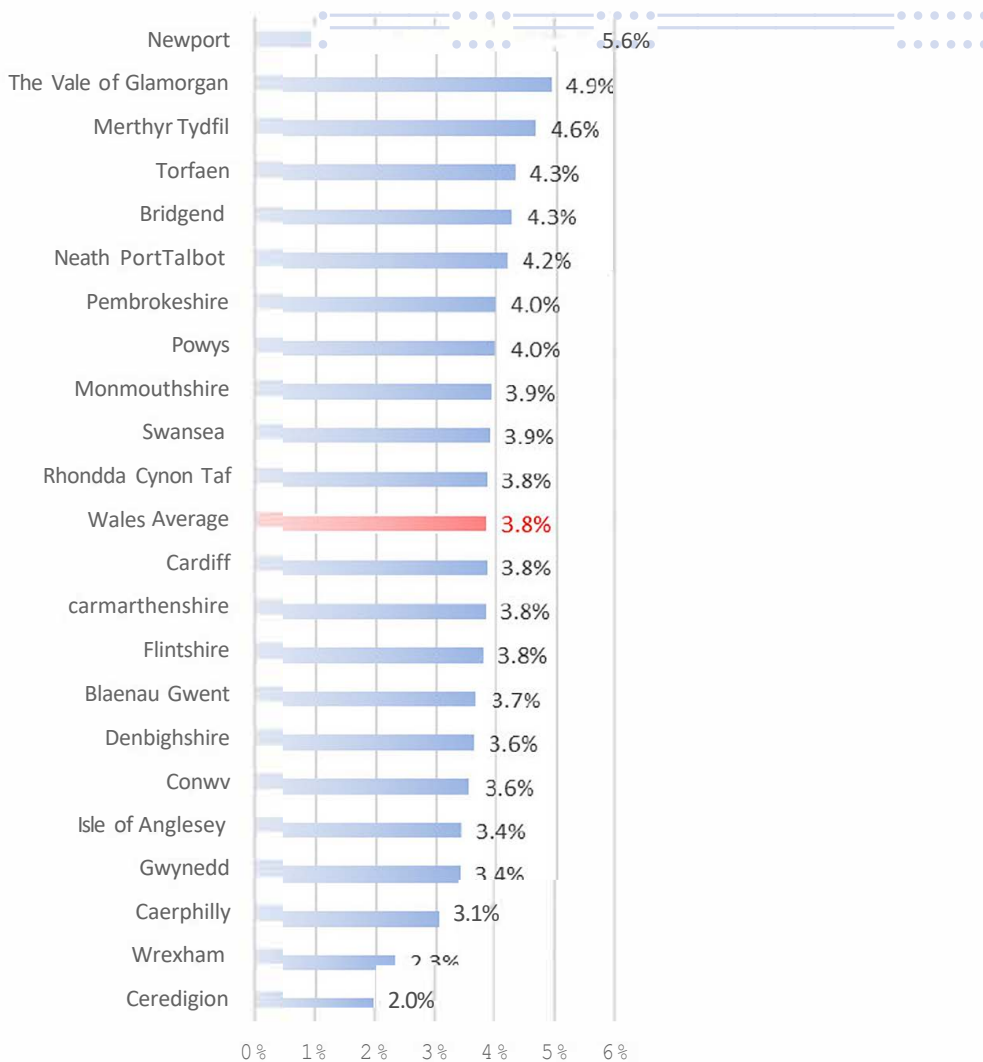
Y cynnydd lleiaf yw Ceredigion gyda 2% a'r uchaf yw Casnewydd gyda chynnydd o 5.6%.

Nid oes amddiffyniad ar y llawr, ac mae'r Gweinidog wedi nodi ei rhesymeg yn ei llythyr. Yn ystod trafodaethau gyda Gweinidogion cyn y setliad, mae arweinyddiaeth CLILC wedi

gwneud yr achos ar gyfer llawr a noddwyd, ac wedi ailadrodd ei galw mewn llythyr ar 11 Rhagfyr.

Llynedd, y cynnydd yn y setliad oedd £184 miliwn neu 4.3% o'r Cyllid Allanol Cyfun.

Ffigur 2: Newidiadau i'r Cyllid Allanol Cyfun, 2020-21 i 2021-22 gan yr awdurdod lleol

Ffynhonnell: Setliad Cyllid Llywodraeth Leol Draft LIC 2021-22

Mae'r cynnydd ar frig **2 drosglwyddiad i'r setliad:**

- £3.98 miliwn ar gyfer grant cyflog athrawon
- £1.1 miliwn ar gyfer Rhaglen Rheoli Risg Arfordirol

Yn nhermau cyflogau'r sector cyhoeddus, nododd y Gweinidog Cyllid 'r Trefnydd yn y gyllideb ddrafft mai un o'r penderfyniadau anodd a wynebodd wrth osod y cynlluniau gwario ar gyfer y flwyddyn nesaf yw trafod cyflogau'r sector cyhoeddus. Yn llythyr Julie James, mae hi'n nodi:

Y gwirionedd yw, na dderbyniom ni unrhyw gyllid ychwanegol drwy Fformiwla Barnett i ddarparu ar gyfer dyfarniad cyflog y sector cyhoeddus yn y flwyddyn nesaf oherwydd penderfyniad Llywodraeth Y DU i oedi cynnydd i gyflogau'r sector cyhoeddus, ac eithrio'r GIG a'r sawl sydd â'r cyflogau isaf. O ganlyniad, bydd angen lletya goblygiadau dyfarniadau cyflog 2021-22 yng nghynlluniau eich cyllideb yn sgil y Setliad.

Grantiau Refeniw Penodol

Ar sail debyg i'w debyg, bydd grantiau refeniw penodol **yn cynyddu o £958 miliwn i £968 miliwn** sy'n gynydd bach o tua 1.1%. Serch hynny, os ydych chi'n eithrio'r Grant Tocynnau Teithio Rhatach, mae gostyngiad o **2% neu £19 miliwn i'r grantiau penodol.**

Y rheswm bod y Grant Tocynnau Teithio Rhatach yn dangos cynnydd mor fawr yw bod y ffigwr gwaelodlin o £31 miliwn yn 2020-21 yn cael ei gadw'n isel oherwydd bod bron i hanner y cyllid wedi mynd ar gefnogaeth darparwyr yn ystod y flwyddyn gyfredol.

Tra bo llawer o'r grantiau yn parhau i fod yr un fath â ffigwr 2020-21, mae'r rhan fwyaf o'r lleihad sylfaenol oherwydd gostyngiad i'r Cynnig Gofal Plant (£13.4 miliwn), Grant Rheoli Gwastraff Cynaliadwy (£1.1 miliwn) a Grant Plant a Chymunedau (£2.3 miliwn).

Mae cynnydd i sawl cynllun grant, gyda rhai mwy sylweddol yn cynnwys:

- Cynnydd i Grant Gweithlu Gofal Cymdeithasol a Chynaliadwyedd o £40 miliwn i £50 miliwn
- Cefnogaeth i Ddysgwyr o Leiafrifoedd Ethnig, Sipsiwn, Roma a Theithwyr yn codi o £10 miliwn i £11 miliwn
- Cymorth Refeniw Bysiau (Traws Cymru) yn cynyddu o £3.2 miliwn i £4.4 miliwn
- Y Grant Diogelwch Ar Y Ffyrdd yn codi o £0.95m i £2 filiwn

Mae manylion o 90 grant refeniw wedi eu nodi yn [nhabl 7 y gyfres o dablau setliad.](#)

Mae hepgoriad yn y tabl a fydd yn gwneud gwahaniaeth i'r safle cyffredinol. **Nid yw'n adlewyrchi cynnydd o £40 miliwn i'r Grant Cymorth Tai** a bydd hyn yn cael ei gywiro ar gyfer y tabl terfynol a fydd yn cael ei gyhoeddi, yn unol â chyhoeddiad y gyllideb (gweler adran 4 isod).

Arian Cyfalaf Cyffredinol a Grantiau Cyfalaf

Bydd Cyllid Cyfalaf Cyffredinol (Arian Cyfalaf Cyffredinol a Grantiau Cyfalaf) yn cynyddu o £605 miliwn i £724 miliwn ar sail debyg i'w debyg. Mae'r £119 yn cynrychioli cynnydd o 20%.

Ni fydd yr Arian Cyfalaf Cyffredinol yn newid ar £178 miliwn. Mae pob un ar wahân i un portffolio yn cynyddu mewn Grantiau Cyfalaf, Economi a Thrafnidiaeth, Addysg a Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn benodol. Wedi'i gynnwys o fewn y swm hwn yw £20 miliwn ar gyfer parhad grant adnewyddu priffyrdd cyhoeddus.

Mae manylion o gyllid cyfalaf a bron i 40 grant cyfalaf wedi eu nodi yn [nhabl 2b y gyfres o dablau setliad](#).

4. Mesurau eraill yng nghyllideb Llywodraeth Cymru

(Bydd rhai mesurau penodol yn cael eu hailadrodd o dabl grant penodol a chyllid grant ar gyfer llywodraeth leol)

Trefniadau Ariannu

- Gyda'i gilydd, bydd cyfraddau Cymru o dreth incwm, treth trafodiadau tir, treth gwarediadau tirlenwi ac Ardrethi Annomestig yn cyfrannu at oddeutu £3.4 biliwn i gyllideb 2021-22 Llywodraeth Cymru.
- Bydd newidiadau i dreth trafodiadau tir yn gweld perchnogion ail gartref yn talu ardoll 4% pan maent yn prynu eiddo o hyd at £180,000, gan godi i 16% ar gyfer cartrefi gyda gwerth o £1.5 miliwn. Bydd y cyllid ychwanegol yn cefnogi tai cymdeithasol.
- Eto, bydd cysondeb gyda chyfraddau treth dirlenwi'r DU ac yn 2021-22 bydd y gyfradd safonol yn cynyddu o £94.15 i £96.70 y dunnell.
- Bydd gwaith sylweddol yn cael ei gynnal i baratoi ar gyfer yr ailbriso Ardrethi Annomestig nesaf i'w weithredu o 1 Ebrill 2023. Bydd Llywodraeth Cymru yn monitro effaith COVID-19 ar sail trethi eiddo annomestig.
- Bydd Cronfa Wrth Gefn Cymru (a gyflwynwyd yn 2018) yn gostwng o £336 miliwn i £221 miliwn yn dilyn defnydd cynlluniedig o £125 miliwn yn 2021-22. Y swm o £125 miliwn yw'r gwariant refeniw caniatol a dynnir o'r gronfa wrth gefn.

COVID-19

- Derbyniwyd £766 miliwn mewn cyllid canlyniadol sy'n ymwneud a COVID yn yr adolygiad o wariant. Bydd ychydig o'r cyfanswm yn mynd i nifer fach o feysydd i gynnal gwasanaethau:
  - Cynyddodd Grant Atal Digartrefedd o £4 miliwn i £21.9 miliwn yn 2021-22
  - £10 miliwn i gynnal y gweithlu olrhain cysylltiadau
  - £23.3 miliwn i ymestyn Prydau Ysgol Am Ddim yn ystod gwyliau ysgol ar gyfer 2021-22.
  - £18.6 miliwn ychwanegol ar gyfer y diwydiant bysiau i ddarparu sefydlogrwydd i weithredwyr bysiau. Bydd hyn yn ariannu adolygiad sut mae gwasanaethau bysiau yn gweithredu yn sgil COVID-19

- o £3 miliwn ychwanegol i'r trydydd sector a gwirfoddolwyr
- o Mae hyn ynghyd a'r £0.7 miliwn ar gyfer 2021-22 i alluogi sector i gefnogi'r bobl mwyaf diamddiffyn
- o £12 miliwn o'r £29 miliwn a gyhoeddwyd yn 2020-21 a fydd yn cael ei ddyrannu yn y flwyddyn ariannol nesaf i gefnogi gyda dal i fyny ag addysg.
- o £6 miliwn ychwanegol i'r £3 miliwn ar gyfer 'Cymunedau Dros Waith a Mwy'. Bydd hyn yn cefnogi partneriaid cyflenwi awdurdodau lleol a'r trydydd sector

Pontio UE

- Mae'r gyllideb yn cadarnhau cynigion cronfa ffyniant a rennir Llywodraeth Y DU sy'n £220 miliwn yn 2021-22 ar gyfer y DU cyfan. Mae hyn yn llai na'r £375 miliwn y flwyddyn o fuddion y mae Cymru yn ei gael ar hyn o bryd drwy Gronfeydd Strwythurol a Buddsoddi Ewropeaidd.

Buddsoddi mewn iechyd. lies a gofal cymdeithasol

- £385 miliwn yn ychwanegol ar gyfer Gwasanaethau GIG craidd, gan gymryd cyfanswm cyllid GIG i fwy na £8.4 biliwn. Yn ychwanegol at hynny, mae £25 miliwn i drawsnewid gwasanaethau GIG
- £10 miliwn ychwanegol ar gyfer Iechyd Cyhoeddus Cymru i gefnogi trawsnewid gwasanaethau diogelu gofal iechyd

Gofal Cymdeithasol

- Grant y Gweithlu Gofal Cymdeithasol i gynyddu o £10 miliwn i £50 miliwn. Mae hyn i gefnogi gwasanaeth cynaliadwyedd a chynaliadwyedd y gweithlu
- £1.5 miliwn ychwanegol ar gyfer Grantiau trydydd sector Gwasanaethau Cymdeithasol i gefnogi'r ymateb i COVID-19 ac adferiad gofal cymdeithasol.
- £2 miliwn ar gyfer Gofal Cymdeithasol Cymru i barhau gydag ymestyn cofrestriad proffesiynol y gweithlu gofal cymdeithasol a darpariaeth Strategaeth y Gweithlu
- Mae buddsoddiad Cronfa Gofal Integredig yn aros ar £89 miliwn. O fewn hyn, bydd y £2 miliwn yn cefnogi plant sy'n derbyn gofal o angen dybryd ar hyn o bryd sydd wedi cael eu hanfon tu allan i Gymru. Mae hyn yn ychwanegol at y cyfraniad cyfalaf o £40 miliwn i'r Gronfa Gofal Integredig o Bortffolio Tai a Llywodraeth Leol
- £0.6 miliwn ychwanegol i'r Fframwaith Maethu Cenedlaethol i ddarparu sylfaen ar gyfer ymgyrch Maethu Cymru yn 2021-22

Buddsoddi mewn iechyd meddwl a lies

- £20 miliwn ychwanegol o fewn Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol i gynyddu cefnogaeth ar draws ystod eang o feysydd sy'n trin iechyd a lies
- £4 miliwn bellach i gefnogi cyflwyniad Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc (CAMHS) ar draws Cymru. Mae hyn yn golygu cyllideb cyffredinol o £9 miliwn ar gyfer dull system gyfan o weithio ar iechyd meddwl
- Ar gyfer y plant a phobl ifanc mwyaf diamddiffyn sydd angen rhagor o gefnogaeth, mae £5.4 miliwn ychwanegol ar gyfer Haen 4 a Thimau Cymunedau Dwys CAMHS GIG

Diqartrefedd

- Dyraniad o £40 miliwn ychwanegol yn 2021-22 i ddarparu newid trawsffurfiol tuag at ddiwallu uchelgais Llywodraeth Cymru o ddod a digartrefedd i ben

Creu economi cynaliadwy

- £5 miliwn o gyfalaf trafodiadau ariannol pellach ar gyfer Cronfa Ad-daladwy i BBaChau o fewn Cronfa Dyfodol yr Economi
- Refeniw o £3 miliwn bellach i gefnogi strydoedd mawr a chanol trefi
- Dyraniad o £1.4 miliwn i gyfalaf yn 2021-22 i ariannu cynllun peilot sy'n cyd-fynd a chynllun 'Canal Trefi'n Gyntaf' Llywodraeth Cymru
- £3 miliwn o gyllid ychwanegol i gefnogi 'lledaeniad cyflym a graddfa arferion da ar draws yr economi sylfaenol'
- Cyllid ychwanegol o £1.6 miliwn i gefnogi'r Cynllun Allforio newydd

Trais yn erbyn Merched, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (VAWDASV)

- £1.6 miliwn o gyllid ychwanegol yn 2021-22 i gefnogi gwaith ataliol, gan gynnwys addysg perthnasau iach mewn ysgolion a chodi ymwybyddiaeth o VAWDASV

YGymraeg

- Sicrwydd ar gyfer cyllideb o £20.9 miliwn i hyrwyddo'r Gymraeg a £12.7 miliwn ar gyfer Cymraeg mewn addysg

Gwasanaethau Cyngori

- Cynnydd o £1.1 miliwn o gyllid ar gyfer gwasanaethau cyngori er mwyn cydnabod cyngor lies cymdeithasol
- Yn 2021-22 bydd cyfalaf trafodiadau ariannol ychwanegol o £1.5 miliwn i sicrhau bod undebau credyd yn gallu darparu cymorth i'w aelodau

Y Trydydd Sector

- Bydd cefnogaeth Trydydd Sector ar gyfer yr unigolion mwyaf bregus yn gweld £700,000 ychwanegol yn cael ei ddyrannu i'r sector

Rhaglen Rheoli Risa Arfordirol

- Cyfanswm o £58.6 miliwn (£30.6 miliwn a £28 miliwn o gyfalaf) ar gyfer amddiffynfeydd llifogydd ac arfordirol £3.4 miliwn ychwanegol ar gyfer y Rhaglen Rheoli Risg Arfordirol hefyd.

Tai

- 37 miliwn ychwanegol ar ben y cyllid presennol. Bydd grantiau tai cymdeithasol cyffredinol yn £200 miliwn yn 2021-22
- Bydd Cam 3 Cymorth i Brynu Cymru yn derbyn dyraniad o £74 miliwn mewn cyfalaf trafodiadau ariannol
- Yn 2021-22, £32 miliwn (£20miliwn o gyfalaf cyffredinol a £12 miliwn o gyfalaf trafodiadau ariannol) i fynd i'r afael a phryderon ynglyn a diogelwch adeiladau
- £20 miliwn yn ychwanegol i wneud y mwyaf o fuddion rhaglenni tloidi tanwydd ac ynniadnewyddadwy

Buddsoddi mewn cludiant cyhoeddus a chynaliadwy

- Mae'r gyllideb yn darparu £275 miliwn o gyllid cyfalaf i ddatblygu darpariaeth barhaus Metro De Cymru ynghyd a datblygiad parhaus cynlluniau seilwaith rheilffyrdd eraill. Mae hyn yn cynnwys datblygiad parhaus a darpariaeth Metro Gogledd Cymru a Metro De Orllewin Cymru.
- Mae prosiectau teithio llesol ac ymyraethau yn derbyn £20 miliwn o gyfalaf. Mae hyn yn rhoi cyfanswm o £55 miliwn i'r amcan hwn.

Trawsnewid Cerbydau Trydan

- Cyfalaf trafodiadau ariannol o £10 miliwn ychwanegol i gefnogi datgarboneiddio parhaus y fflyd cludiant cyhoeddus. Cyfanswm y buddsoddiad yn 2021-22 yw £38 miliwn

Y Rhwydwaith Ffyrdd Strategol

- £15 miliwn ychwanegol fel rhan gyfrifoldeb statudol i gynnal y rhwydwaith ffyrdd strategol. Cyfanswm y cyllid erbyn hyn yw £168 miliwn ynghyd a £11.5 miliwn i hyrwyddo diogelwch ar y ffyrdd

Buddsoddi mewn Canol Trefi

- £1.4 miliwn ar gyfer dull peilot sy'n cyd-fynd a'r cynllun 'Canol Trefi'n Gyntaf'. £1 miliwn o gyfalaf trafodiadau ariannol yn 2021-22 i Gronfa Benthyciad Ased Cymuned Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru er mwyn cefnogi prynu a/neu welliannau asedau cymunedol, gan gynnwys 'rheiny yng nghanol trefi
- £5 miliwn o gyfalaf trafodiadau ariannol i gefnogi gweithgareddau adfywio ehangach ar draws y rhaglen Benthyciadau Canol Tref.

Ysgolion Di-garbon Net

- £40 miliwn o gyfalaf cyffredinol ychwanegol a £2.6 miliwn o gyfalaf trafodiadau ariannol i gefnogi elfen Model Buddsoddiad Cydfuddiannol Ysgolion yr 21ain ganrif ym Mand B. Mae'r £40 miliwn yn cynnwys £5 miliwn ar gyfer Prosiect Peilot Di-garbon i ddatgarboneiddio ysgolion a cholegau

Buddsoddi yn y GIG

- Mae cyllid ar gyfer buddsoddi cyfalaf mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn cyrraedd £380 miliwn gan gynnwys £45 miliwn i gymryd datblygiad o Ganolfannau Iechyd a Lies arfaethedig ymlaen

Cefnogi sefydliadau cenedlaethol, a sectorau twristiaeth a chreadigol

- £8 miliwn o gyfalaf ychwanegol i gefnogi sectorau twristiaeth a chreadigol allweddol i ddarparu cyllid i gyrff a ariannwyd i gynnal ystad ac ymgymryd a datgarboneiddio a thrawsnewid digidol

Buddsoddi mewn iechyd corfforol a meddyliol

- £2 miliwn o fuddsoddi cyfalaf ychwanegol mewn cyfleusterau chwaraeon lleol sy'n cynyddu'r cyllid sydd ar gael i £5 miliwn

Economi Gylchol

- £26.6 miliwn ychwanegol i gefnogi busnesau a chyrrff cyhoeddus i ddefnyddio mwy o ddeunyddiau sydd wedi'u hailgylchu. Mae hyn yn gyfanswm o fwy na £80 miliwn yn 2021-22

Buddsoddi mewn plant a phobl ifanc

- £2.2 miliwn ychwanegol ar gyfer y Rhaglen Gwella Gwyliau'r Haf. Mae hyn yn fuddsoddiad o £4.9 miliwn yn 2021-22
- £8.3 miliwn ychwanegol i gefnogi ysgolion wrth bontio i'r diwygiad cwricwlwm.
- Bydd y Grant Datblygu Disgyblion dros £100 miliwn yn 2021-22. Mae'r gronfa Grant Amddifadedd Disgyblion (GAD) yn derbyn £2 miliwn ychwanegol sy'n gyfanswm o dros £10 miliwn.
- Mae'r Grant Lleiafrifoedd Ethnig a Theithwyr Sipsiwn Roma yn cynyddu o £1 miliwn i £11 miliwn
- Mae'r Cynnig Gofal Plant i Gymru yn gweld cynnydd cyllideb sylfaenol o £60 miliwn i £75 miliwn, ac mae Llywodraeth Cymru yn nodi y bydd yn gweithio gydag awdurdodau lleol i sicrhau bod gan ragor o rieni yn cael mynediad i'r gefnogaeth sydd ar gael iddynt.

Buddsoddi mewn cydraddoldeb a chynhwysiant

- Bydd cyfanswm o £1.8 miliwn yn cael ei ddyrannu yn 2021-22 i gefnogi cydraddoldeb a Hawliau Dynol. Mae hyn yn cynnwys £0.1 miliwn i wella amrywiaeth a chynhwysiant mewn penodiadau cyhoeddus

Gwneud y mwyaf o arloesi digidol

- £4.9 miliwn ychwanegol a fydd yn cefnogi galluogrwydd gyriant digidol gyda'r dyraniad yn mynd i Ganolfan Gwasanaethau Cyhoeddus Digidol Cymru.
- Bydd £2.8 miliwn yn cael ei ryddhau ar gyfer Cydgrynhoad Band Eang y Sector Cyhoeddus gan ddod a chyfanswm y buddsoddiad i £11.5 miliwn yn 2021-22. Bydd hyn yn darparu cysylltedd a gwasanaethau digidol i'r sector cyhoeddus yng Nghymru gyda'r nod o alluogi cydweithio effeithlon a symudedd gweithwyr y sector cyhoeddus

Gwneud y Mwyaf o Effaith Caffael

- Bydd £1.2 miliwn ychwanegol yn cael ei ddyrannu i'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol i helpu i gefnogi busnesau lleol gan gynhyrchu arbedion effeithlonrwydd amser a chostau, y gellir eu hail-fuddsoddi mewn cefnogi darpariaethau gwasanaethau rheng flaen. Y bwriad yw helpu i adeiladu ar bwerau prynu i helpu economi Cymru.

Hefyd wedi'i Atodi:

[Dolen i Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 21-22](#)

[Dolen i Setliad Dros Dro LIC 21-22](#)

[Dolen i grynoded Sefydliad Astudiaethau Cyllidol o Setliad LIL Lloegr](#)

Atodiad I: Ymateb CLILC i Setliad CUL Dros Dro

ANNEX I

**DATGANIAD I'R WASG WLGA PRESS
RELEASE**

**Dydd Mawrth 22 Rhagfyr 2020 / Tuesday 22
December 2020**

***Sgroliwch i lawr am y Saesneg / Please
scroll down for English***

CLILC • WLGA

**I'W RYDDHAU AR UNWAITH / FOR
IMMEDIATE RELEASE**

Cynghorau yn croesawu 3.8% o hwb cyllidebol ar gyfer 2021-22

Heddiw, mae llywodraeth leol yn croesawu setliad ariannol cadarnhaol gan Lywodraeth Cymru ar ddiwedd blwyddyn eithriadol.

Bydd cynghorau yn gweld cynnydd cyfartalog o 3.8% i'w refferniw craidd yn 2021-22, yn cynrychioli hwb £172m o'i gymharu a'r llynedd.

Caiff y setliad dros dro nawr ei agar i ymgynghoriad am gyfnod o saith wythnos a fydd yn dad i ben ar 9 Chwefror 2021, cyn i Lywodraeth Cymru osod ei chyllideb derfynol.

Dywedodd Arweinydd CLILC, y Cynghorydd Andrew Morgan (Rhondda Cynon Taf):

"Dyma setliad i'w groesawu gan ei fad yn darparu buddsoddiad mewn gwasanaethau lleol ac yn rhoi peth sicrwydd i gynghorau mewn cyfnod ansicr. Mae hi wedi bod yn flwyddyn galed dros ben i ni i gyd. Mae cynghorau a Llywodraeth Cymru wedi gweithio'n eithriadol o ages i gefnogi ac amddiffyn ein cymunedau. Mae'r gefnogaeth ariannol a roddwyd i gynghorau gan Lywodraeth Cymru i ymateb i'r argyfwng wedi bod yn amhrisiadwy yn ystod y flwyddyn ariannol hon and bydd effeithiau'r argyfwng a phwyseddau sector parhaus yn cael eu teimlo am beth amser."

Dywedodd y Cynghorydd Anthony Hunt (Torfaen), Llefarydd CLILC dros Gyllid ac Adnoddau:

"Adeilada'r cyhoeddiad heddiw ar setliad cadarnhaol y llynedd a bydd yn helpu i wella deilliannau addysg ac i gefnogi'r rhai mwyaf bregus yn ein cymunedau a

sicrhau eu bod yn derbyn y gofal maen nhw'n ei haeddu. Mae'n adlewyrchu cyfnod o ymgysylltu cyson, cadarnhaol gyda Gweinidogion dros y flwyddyn a fu ac yn cydnabod y rhan y mae cynghorau wedi bod yn ei chwarae dros y pandemig a pha mor bwysig y bydd ein gwasanaethau cyngor i adfer. Mae'r setliad i'w groesawu ond byddwn yn parhau i wneud yr achos dros gyllid gwaelodol yn ein trafodaethau gyda Gweinidogion."

"Mae ein staff wedi bod ar flaen yr ymateb i'r argyfwng p'un a'i bod nhw'n gweithio ar y rheng flaen fel gofalmwyr neu mewn swyddogaethau corfforaethol fel cyllid, yn darparu cefnogaeth gyllidol ar fyrder i filoedd o fusnesau. Mae eu gwaith wedi bod yn rhagorol ac mae arnom ni i gyd ddyled o ddiolch iddyn nhw."

Dywedodd y Cyngorydd Hugh Evans QBE (Sir Ddinbych), Arweinydd Grwp Annibynnol CLILC:

"Mae awdurdodau lleol wedi chwarae rhan hollbwysig yn yr ymateb i'r argyfwng eleni. Er y bydd y setliad yn cael ei groesawu gan lawer o awdurdodau, mae heriau gwasanaeth cyhoeddus a chyllidebol yn parhau, yn enwedig i'r awdurdodau hynny a fydd yn derbyn cynnydd is na'r cyfartaledd. Am y rheswm hynny, mae angen cyllid gwaelodol arnom ni i amddiffyn yr awdurdodau hynny. Gyda'r cyhoeddiad gan Lywodraeth y DU o Gyllideb ym mis Mawrth, byddwn yn parhau i wneud yr achos dros gyllidebau aml-flwyddyn i'n galluogi ni i gynllunio gyda mwy o sicrwydd."

Dywedodd y Cyngorydd Emlyn Dole (Sir Gaerfyrddin), Arweinydd Grwp Plaid Cymru CLILC:

"Tra'r ydw i yn croesawu setliad cadarnhaol gan Lywodraeth Cymru ac ymgysylltu cyson gyda Gweinidogion, yn enwedig yn ystod y flwyddyn heriol hon, ni fydd y cyllid a gyhoeddwyd yn cwrdd a'r pwyseddau a wynebir gan holl gynghorau Cymru. Er ein bod ni'n parhau i fod yng ngafael yr argyfwng, fe fydd un diwrnod yn cilio ac rydyn ni eisiau sicrhau y bydd ein gwasanaethau ni yn parhau i fod yno i'n cymunedau ni mewn byd wedi Covid."

Dywedodd y Cyngorydd Peter Fox QBE (Sir Fynwy), Arweinydd Grwp Ceidwadol CLILC:

"Rwy'n falch bod rol llywodraeth leol dros y flwyddyn neilltuol hon wedi cael ei chydabod gan Lywodraeth Cymru. Mae wedi bod ac mi fydd arian canlyniadol sylweddol yn llifo o gyhoeddiadau cyllid Llywodraeth y DU, gyda chyfran ohono eto i'w ddyrannu o fewn cyllideb Llywodraeth Cymru. Mae'n allweddol body pwyseddau gwirioneddol mewn llywodraeth leol yn cael eu datrys a byddwn ni'n parhau i wneud yr achos hwn i Weinidogion yn yr wythnosau i ddod."

-DIWEDD-

Nodiadau i Olygyddion

- **Wele yma Ddatganiad Ysgrifenedig gan y Gweinidog dros Dai a Llywodraeth Leol:** <https://llyw.cymru/datganiad-ysgrifenedig-setliad-dros-dro-llywodraeth-leol-2021-22>

Councils welcome 3.80/o cash boost for 2021-22

Local government has today welcomed a positive financial settlement from Welsh Government at the end of an extraordinary year.

Councils will see an average of 3.8% increase to their core revenue in 2021-22, representing a £172m year-on-year boost.

The provisional local government settlement will now be subject to a seven-week consultation period, which will end on 9 February 2021 in advance of Welsh Government setting its final budget.

Councillor Andrew Morgan (Rhondda Cynon Taf), WLGA Leader said:

"This is a welcome settlement as it provides investment for local services and gives councils some certainty they need to plan in unpredictable times. This year has been exceptionally hard for all of us and councils have worked with the Welsh Government to support and protect our communities. The financial support given to councils by Welsh Government to respond to the pandemic during this financial year has been invaluable but the impact of the crisis and ongoing public service pressures will be felt for some time."

Councillor Anthony Hunt (Torfaen), WLGA Finance Spokesperson said:

"Today's announcement builds on last year's positive settlement and will help to improve education outcomes and support the most vulnerable in our communities and ensure they receive the care they need. It reflects a period of regular, constructive engagement with Ministers during the past year and is recognition of the role councils have played during the pandemic and the critical importance of council services to Wales' recovery. It is a welcome settlement but we will continue to make the case for a funded floor in our ongoing discussions with Ministers."

"Our staff have been at the forefront of the pandemic response whether they work on the frontline like carers or in corporate functions like finance who delivered

urgent financial support to thousands of businesses. They have done an incredible job and we owe them all a debt of thanks."

Councillor Hugh Evans QBE (Denbighshire), WLGA Independent Group Leader said:

"The part played by local authorities in the response to the crisis this year has been crucial. Although this settlement will be welcomed by many authorities, there remain significant public service and financial challenges, particularly for those authorities who will receive a lower-than-average increase. For this reason, we need a funding floor to protect those authorities. With the announcement by the UK Government of a March Budget, we shall continue to make the case for a multiyear approach to funding so that we can plan with more certainty."

Councillor Emlyn Dole (Carmarthenshire), WLGA Plaid Cymru Group Leader said:

"Whilst I welcome this positive settlement and our constructive and regular dialogue with Ministers, especially during this challenging year, the funding announced will not cover the pressures faced by all councils across Wales. Although we are still very much in the throes of the crisis, it will one day pass and we want to make sure that our services are still there for our communities in a post-Covid world."

Councillor Peter Fox QBE (Monmouthshire), WLGA Conservative Group Leader said:

"I am pleased that the role of local government in this extraordinary year has been recognised by Welsh Government. There has been and will be significant consequential from UK Government funding announcements, some of which remains to be allocated within the Welsh Government's budget. It's important that the real pressures in local government are addressed and we will continue to make this case with Ministers during the coming weeks."

-ENDS-

Notes to Editors

- **Please see Written Statement by the Minister for Housing and Local Government:** <https://gov.wales/written-statement-provisional-local-government-settlement-2021-22>